

Link do produktu: <https://quaestio.com.pl/idea-i-panstwo-korona-krolestwa-czech-w-latach-1457-1547-10-p-24.html>

Idea i państwo. Korona Królestwa Czech w latach 1457-1547 (10)

Dostępność	Publikacja w opracowaniu
Numer katalogowy	36
Podtytuł	Tom IV. Król i stany. Część 3. Miasta i mieszczenie. C. Miasta prywatne
Autor/Autorzy	Bogusław Czechowicz
Oprawa	miękka

Opis produktu

Streszczenie

Trzeci i ostatni zeszyt o miastach i mieszczańach dotyczy najliczniejszych, do tego licznie w tym okresie zakładanych, miast prywatnych. O ile miasta królewskie zaprezentowano z osobna – tak jak w części 2. Rody książęce, hrabiowskie i magnackie – tak prywatne ukazano sumarycznie, czemu w części poświęconej warstwom uprzywilejowanym odpowiadał zeszyt poświęcony rycerstwu.

W obszernym rozdziale pierwszym miasta prywatne ukazano sumarycznie, jak w przestrzeni społecznej, prawnej i ekonomicznej Korony, tak i z wejrzeniem w toczące się w nich życie. Szczególnie wiele miejsca poświęcono stosunkom z ich właścicielami, stawiając problem granic podmiotowości w relacji do pana miasta. Kwestia ta szczególnie ciekawie prezentuje się w sferze wyznaniowej, zwłaszcza na terenie Czech i Moraw, a od czasu reformacji luterńskiej – także na Śląsku i Łużycach. Obficie przy tym czerpano tu ze źródeł pisanych.

Rozdział drugi przynosi cztery „portrety” miast prywatnych – po jednym dla Czech, Śląska i Moraw (Pardubice, Legnica, Morawska Trzebowia) i tylko jedno dla obojga Łużyc (Żary). Przedstawiono je w sposób podobny, jak w zeszycie poprzednim ukazywano poszczególne miasta królewskie, zatem z akcentem na materialną spuściznę, co wszakże w przypadku silnie zniszczonych w XX wieku Legnicy i Żar napotyka na istotne problemy. Legnica, obok Nysy (a po zmianie statusu na miasto prywatne przez Głogów i Opawę także obok tychże) to jednak największe miasto tego rodzaju na Śląsku (z czytelniejszym niż w przypadku Nysy udziałem czynnika mieszczańskiego w kreowaniu rangi ośrodka). Z kolei dolnołużyckie Żary to najokazalszy tego rodzaju organizm w obu traktowanych sumarycznie najmniejszych krajach koronnych leżących nad Nysą Łużycką i Szprewą.

Najobszerniejszy rozdział trzeci zawiera omówienie miejskiej zabudowy w podziale na podrozdziały dotyczące: obwarowań, następnie ratuszy oraz innych budowli związanych z wykonywaniem i demonstrowaniem władzy, potem domów miejskich oraz kościołów parafialnych (świątynie klasztorne omówiono odrębnie w części poświęconej duchowieństwu). Skromniejszy rozdział czwarty koncentruje się na przeobrażeniach w urbanistyce miast prywatnych, gdzie można obserwować wiele ciekawych i nie zawsze należycie rozpoznanych zjawisk (Ceski Krumlov z Latranem, Přerov, Tovačov, Cieszyn). Ostatni rozdział to rejestracja nienotowanej od XIII wieku fali lokacji nowych ośrodków miejskich, co dotyczy głównie Czech i Moraw.

Tom jest wyjątkowo bogato ilustrowany jak fotografiami, tak i planami. Przynosi innowacyjne spojrzenie na potencjał miejski poszczególnych krajów koronnych, przy czym uwidacznia przede wszystkim fenomen Śląska, którego miasta prywatne, takie jak Brzeg czy wspomniane Legnica, Nysa lub Głogów (ten ostatni okresowo o takim statusie, niekiedy jednak był miastem królewskim) nie mają konkurencji na obszarze Czech i Moraw, a tym bardziej Łużyc. W Czechach pod względem wielkości wyróżnia się Mlada Boleslav, Czeski Krumlov, Jindřichův Hradec, Strakonice, Tachov, Chomutov i Czeska Lipa, na Morawach Kromierzyż i zupełnie zapomniane pod tym względem Stražnice (Opawa i Karniów były już w tym czasie raczej śląskie). O dawnym potencjale miast śląskich świadczą dziś głównie ich fary i reliktury obwarowań. W przypadku Nysy, Opola, Legnicy, Brzegu czy Ziębic przewyższają one kościelne dokonania w większości czeskich i morawskich miast królewskich. Także jako całościowe kreacje, śląska Legnica, Karniów, Ziębice, Żagań czy Ząbkowice Śląskie jawią się jako bardzo interesujące. Z kolei ośrodki (głównie) południowych Czech i południowo-zachodnich Moraw fascynują bogactwem mało przekształconej tkanki

miejskiej związanej z zamieszkiwaniem (dom) i pracą (sklep, warsztat). Bogactwo i dobry stan zachowania setek – licząc w skali państwa – domów Czeskiego Krumłowa, Prachatic, Chvalšín, Jindřichův Hradca, Trzeboni, Slavonic czy Telčy wciąż jest badawczym wyzwaniem, tylko w nielicznych przypadkach należycie podjętym (Telč). Książka zawiera dziesiątki prób, niekiedy wstępnej (pionierskiej) charakterystyki wielu z nich, a w niektórych przypadkach interpretację co cenniejszych przypadków (np. pojedyncze domy Pardubic, Czeskiego Krumłowa lub Slavonic).

Spis treści

Wstęp

1. *Eyne stad ist eyne eynwonunge manchirhande leute und meyne der wonungen*. Miasta prywatne w przestrzeni politycznej, społecznej i ekonomicznej oraz w sferze ideowej
 - 1.1. Blaski i cienie prywatności miast prywatnych
 - 1.2. Miasto wobec swego pana – pan wobec swego miasta
 - 1.3. Rzut oka na sprawy konfesyjne
2. Egzemplifikacje
 - 2.1. Przykład śląski – Legnica
 - 2.2. Przykład czeski – Pardubice
 - 2.3. Przykład morawski – Morawska Trzebowa
 - 2.4. Przykład łżycki – Żary
3. Miasta prywatne w przestrzeni realnej
 - 3.1. Fortyfikacje miejskie
 - 3.2. Ratusze i inne budowle publiczne związane z wykonywaniem władzy
 - 3.3. Domy miejskie
 - 3.4. Świątynie parafialne
4. Przeobrażenia w urbanistyce
5. Nowa fala lokacji i nadawania praw miejskich

Zakończenie

Wykaz źródeł i literatury.

Spis ilustracji

Summary

Indeks osobowy

Indeks topograficzny